

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครนายก” ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงผสม (Mix methodology) ที่มีการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก และการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม เพื่อศึกษาถึงแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นของผู้สูงอายุ ในจังหวัดนครนายก โดยมีรายละเอียดของขั้นตอนการศึกษาดังนี้

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

- 3.1.1 เครื่องมือในการวิจัย
- 3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- 3.1.3 การจัดกระทำข้อมูล
- 3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

- 3.2.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง
- 3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
- 3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.1.1 เครื่องมือในการวิจัย

ในการวิจัยเชิงคุณภาพมีการใช้เครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview) ด้วยเทคนิคในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview)

- 1) โดยเริ่มจากการให้เล่าเรื่อง (Story telling) โดยนักวิจัยจะใช้แผนที่ความรู้ (Knowledge mapping) บันทึกข้อมูลจากการเล่าเรื่องและทำการบันทึกเทปร่วมๆ กัน
- 2) นักวิจัยฟังเรื่องเล่า(ผู้ให้สัมภาษณ์)และบันทึกลงในแผนที่ความรู้ได้ระดับหนึ่งก็จะเริ่ม (Dialogue) โดยพูดคุยในแต่ละมิติ (Node) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก (In-depth) ในแต่ละข้อจนมั่นใจร่วมกันว่าไม่มีข้อมูล/สารสนเทศใดๆ เพิ่มในแต่ละมิติแล้ว (Saturated) ก็จะหยุด
- 3) นักวิจัยประมวลผลที่ได้จากข้อ 2 แล้วนำมาเสนอผู้เล่า(ผู้ให้สัมภาษณ์) เพื่อตรวจสอบและยืนยันองค์ความรู้ที่ได้จากการเล่าเรื่องที่เป็นการสนทนาอย่างสร้างสรรค์ นักวิจัยจะนำผลที่ได้จากข้อ 3 ไปเป็นฐานการการสรุป ข้อมูล/สารสนเทศ จนนำไปสู่การสรุปเป็นคำตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

3.1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ซึ่งมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวนไม่น้อยกว่า 5 คน ได้แก่

- 1) ประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก
- 2) รองประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก (อำเภอเมืองนครนายก)
- 3) รองประธานสาขาสมาคมสภาผู้สูงอายุ จังหวัดนครนายก (อำเภอองครักษ์)
- 4) ประธานชมรมผู้สูงอายุและประธานชมรมไทยพวน จังหวัดนครนายก (อำเภอปากพลี)
- 5) ประธานชมรมผู้สูงอายุ ตำบลพิบูลย์นอก จังหวัดนครนายก (อำเภอบ้านนา)
- 6) ผู้สูงอายุที่ไม่ได้เป็นสมาชิก ชมรม หรือกลุ่มใดๆ จำนวน 5 คน
- 7) ประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน
- 8) ตัวแทนพระสงฆ์ จำนวน 1 รูป
- 9) ตัวแทนส่วนราชการ (นักพัฒนาสังคมชำนาญการ, ผู้อำนวยการโรงเรียน) 2 คน

3.1.3 การจัดกระทำข้อมูล

ตรวจสอบข้อมูลสามเส้าด้านข้อมูล (Data triangulation) จากแหล่งที่มาของข้อมูล เป็นการยืนยันข้อมูลตามเวลา หลายช่วงเวลา และหลากหลายพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความ เป็นจริงมากที่สุด กล่าวคือ ผู้วิจัยจะนำข้อมูลในประเด็นเดียวกัน ที่ได้จากการสัมภาษณ์แต่ละรายมาเปรียบเทียบมีความคล้ายคลึงและไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากพบว่า ข้อมูลมีความแตกต่างก็จะไม่นำมาวิเคราะห์ แต่หากข้อมูลมีความสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกันก็จะนำข้อมูลนั้นมาใช้ในการศึกษาวิเคราะห์

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และเก็บข้อมูลโดยใช้ตัวบันทึกลงสมุดบันทึก เป็นอุปกรณ์หลักในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลจะเริ่มตั้งแต่อยู่ในสนามที่เก็บรวบรวมข้อมูล โดยทำการแยกแยะเหตุการณ์ออกมา ใครเป็นใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร อย่างไร กับใคร เพราะอะไร มีความหมายว่าอย่างไร ทำการจดบันทึกแบบนี้ไปเรื่อยๆ พร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูลควบคู่กันไปไม่ได้แยกออกจากกันโดยเด็ดขาด มีการวิเคราะห์ย้อนกลับไปกลับมาหลายครั้ง จนกว่าจะได้ข้อมูลที่ต้องการศึกษาจนครบถ้วนสมบูรณ์ ทั้งนี้จะเริ่มจากการตัดทอนข้อมูล (Data reduction) โดยเลือกแก่นข้อมูลที่น่าสนใจ และตัดข้อมูลที่ไม่เกี่ยวข้องออกไปหลักจากนั้นทำการสรุปย่อ ต่อจากนั้นทำการเชื่อมโยงข้อมูลแต่ละกลุ่มแต่ละหมวดหมู่ตามความสัมพันธ์ที่หาค้นเจอ มีต่อกัน พร้อมกับเชื่อมโยงความหมายเข้ากันเพื่อให้ได้เรื่องหรือมโนทัศน์ เป็นข้อสรุปชั่วคราวมาแสดงประกอบเป็นหลักฐานของข้อมูล (Data display) หลักจากนั้นทำการทดสอบข้อสรุปกับข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อยู่เรื่อยๆ และหากจำเป็นต้องมีการรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุงข้อสรุปที่ได้จนกระทั่งถึงจุดอิ่มตัว (Theoretical saturation) แล้วนำผลสรุปไปตรวจสอบความถูกต้องกับผู้ให้ข้อมูล ตรวจสอบความแตกต่างหรือความคล้ายคลึงกันของความคิดระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้ศึกษา

เพื่อทำการปรับปรุงข้อสรุปหลังจากนั้นจะนำไปทดสอบยืนยันด้วยการตรวจสอบสามเส้า จนได้บทสรุปที่สามารถใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้อย่างชัดเจนเป็นทฤษฎีฐานราก (Grounded theory) รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไปซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 41,544 คน (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครนายก, 2558) ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงจำนวนผู้สูงอายุแยกรายอำเภอ

อำเภอ	เพศ		รวม	จำนวนตัวอย่าง (ร้อยละ)
	ชาย	หญิง		
เมืองนครนายก	6,725	8,929	15,654	37.68
บ้านนา	4,975	6,656	11,631	28.00
องครักษ์	4,060	5,049	9,109	21.92
ปากพลี	2,198	2,953	5,151	12.40
รวม	17,957	23,587	41,544	100

ที่มา: สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดนครนายก (2558)

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้การสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) โดยเลือกสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) โดยมีการคัดกรองด้วยคำถามเบื้องต้น (Screening question) เพื่อให้ได้กลุ่มตัวอย่างอย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยได้ทำการคำนวณกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการหาขนาดกลุ่มตัวอย่างของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) โดยผู้วิจัยกำหนดให้มีขนาดของตัวอย่างประชากรที่ระดับมีนัยสำคัญ .05 ความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ดังนี้

$$\begin{array}{lcl}
 \text{สูตร} & n & = & \frac{N}{1 + Ne^2} \\
 & \text{เมื่อ} & n & = \text{จำนวนตัวอย่างที่จะต้องทำการสุ่ม} \\
 & & N & = \text{จำนวนประชากรทั้งหมด} \\
 & & e & = \text{ค่าความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง}
 \end{array}$$

แทนค่าในสูตรเพื่อหาขนาดของกลุ่มประชากรตัวอย่าง ได้ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

$$n = \frac{41,544}{1 + (41,544) (0.05)^2}$$

$$n = \frac{41,544}{41,545 (0.0025)}$$

$$n = \frac{41,544}{103.8625}$$

$$n = 400$$

ผู้วิจัยจึงได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 400 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

1) ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำราทางวิชาการ การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้สูงอายุตามนโยบายผู้สูงอายุของรัฐ เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

2) สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิด หาความเที่ยงตรง (Validity) ของแบบสอบถามโดยนำแบบสอบถามที่ได้เรียบเรียงแล้วไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน เพื่อคำนวณหาค่าความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ด้วยวิธี IOC ได้เท่ากับ 0.8 แสดงว่าแบบสอบถามสามารถนำไปใช้ได้

3) นำแบบสอบถามทดสอบกับกลุ่มตัวแทนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่กำหนดในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 30 คน เพื่อศึกษาหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งหมดตามวิธีของ Cronbach's Alpha ต้องไม่ต่ำกว่า 0.70 ณ ค่าความเชื่อมั่น 95% โดยแบบสอบถามชุดนี้ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .932 ซึ่งสูงกว่าค่าที่ตั้งไว้

4) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดใช้ในการวิจัย

3.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามแก่ผู้สูงอายุ ที่มีอายุ 60 ปีขึ้นไป โดยใช้แบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างจากประชากรทั้งหมดที่ต้องการศึกษา

3.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยใช้วิธีทางสถิติดังนี้

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ได้แก่ ร้อยละ (Percentage) ใช้บรรยายทั่วไปทางประชากรและสังคม รวมถึงค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) เพื่อใช้บรรยายการรับรู้ต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อนโยบายผู้สูงอายุของรัฐ

ผู้วิจัยได้กำหนดค่าพร้อมแปลความหมาย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.21-5.00 หมายถึง ระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.41-4.20 หมายถึง ระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.61-3.40 หมายถึง ระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.81-2.60 หมายถึง ระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00-1.80 หมายถึง ระดับน้อยที่สุด